

УДК 343.1-9

Володимир Ортинський

Національний університет “Львівська політехніка”,
заслужений юрист України,
директор Навчально-наукового інституту права
психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, професор
ORCID : 0000-0001-9041-6330

Михайло Гузела

Національний університет “Львівська політехніка”,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та процесу
Навчально-наукового інституту права та психології
ORCID : 0000-0002-2254-6990

ПРОБЛЕМА ПОПЕРЕДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВOPOPУШЕНЬ ЩОДО СВІДКА ЯК УЧАСНИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ДОСВІД ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

<http://doi.org/10.23939/law2022.35.001>

© Ортинський В., Гузела М., 2022

Охарактеризовано проблему попередження кримінальних правопорушень щодо свідка як учасника кримінального провадження в контексті забезпечення його безпеки у кримінальному процесі. Зокрема, на підставі вивчення досвіду окремих зарубіжних країн у вирішенні зазначеної проблеми в кримінальному процесі встановлено, що ключовою особливістю процесуального статусу свідка, яка відрізняє його від інших учасників кримінального провадження, зокрема потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, є наявність статутного обов'язку надати незалежні безсторонні свідчення по суті кримінального провадження. Проте такий обов'язок свідка держава повинна підтверджувати відповідними гарантіями його безпеки.

Задля визначення сутності свідка як суб'єкта кримінального процесу та як носія доказової інформації в кримінальному провадженні наводиться теоретичний аналіз наукових позицій окремих вчених стосовно мети та підстав захисту та забезпечення безпеки свідка, а також аналізуються норми чинного в Україні кримінального та кримінального процесуального законодавства, які закріплюють норми забезпечення захисту та безпеки свідка як учасника, який бере участь у кримінальному провадженні. Окремо наведено аналіз позитивного для України досвіду деяких зарубіжних держав у побудові системи захисту та забезпечення безпеки свідків для попередження кримінальних правопорушень щодо нього як учасника кримінального провадження.

Використання міжнародного досвіду є неоціненним для нагальної необхідності вдосконалення інституту імунітету свідка та його захисту в Україні. Адже на сьогодні в Україні не існує як такої системи захисту свідків, хіба що співробітники Національної

поліції та СБУ за потреби забезпечують особисту охорону. Ще в перші роки незалежності прийнятий закон, який стосується захисту свідків, але він реально не діє і вже безнадійно застарів, тому його потрібно або оновити, або ж замінити на новий. Висловлено пропозицію про необхідність створення в Україні схожої за незалежністю до НАБУ служби із захисту свідків, що сприяло б уникненню конкуренції серед правоохоронних відомств.

Ключові слова: свідок, безпека свідка, забезпечення безпеки свідка, попередження кримінальних правопорушень щодо свідка в кримінальному провадженні.

Постановка проблеми. Україна попри всі сучасні складнощі воєнного стану в державі переживає на сьогодні процес реформування та взаємоузгодження кримінального та кримінального процесуального законодавства України. І на перший план в цьому випадку виходить одна із головних проблем кримінально-правової та процесуальної науки в сфері забезпечення охорони та захисту прав людини – проблема попередження кримінальних правопорушень через забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Однак на чільне місце в цьому контексті висувається проблема реалізації на державному рівні заходів захисту і безпеки свідка в кримінальному процесі, оскільки чинний Закон України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” [1] без дієвого законодавчого механізму реалізації його норм абсолютно не вирішує зазначеної проблеми.

Аналіз дослідження проблеми. Вагомий внесок у дослідження проблем як статусу свідка, так і забезпечення безпеки від суспільно небезпечних посягань в процесі здійснення кримінального провадження внесли вітчизняні та зарубіжні науковці в сфері кримінального процесу, зокрема В. П. Бахін, В. І. Бояров, В. К. Весельський, М. В. Гарник, О. О. Гриньків, О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко, М. С. Карпов, Г. В. Коновалова, В. Г. Шахрай, І. І. Когутич та багато ін.

Мета статті полягає у виявленні прогалин законодавчого врегулювання інституту захисту та забезпечення безпеки свідків, які беруть участь у кримінальному процесі, а також формулюванні на основі зарубіжного досвіду пропозицій з приводу врегулювання зазначеної проблеми в Україні.

Виклад основного матеріалу. Свідок як учасник кримінального процесу є однією з безсторонніх осіб з особливим процесуальним статусом, яка покликана надати достовірні докази у кримінальному провадженні. На такі докази суд беззаперечно зважає в обґрунтуванні вироку в кримінальному провадженні. Тому стаття 66 Кримінального процесуального кодексу України надає свідку широкі процесуальні права, зокрема: знати у зв'язку з чим і в якому кримінальному процесі він допитується; на залучення під час дачі показань та участі у проведенні інших судових дій адвоката з правової допомоги; відмовитися давати свідчення про себе, близьких родичів та членів його сім'ї, які можуть бути підставою для підозри чи обвинувачення у вчиненні злочину його, близьких родичів або членів його сім'ї; свідчити рідною або іншою мовою або ж користуватися допомогою перекладача; на відшкодування витрат, пов'язаних із викликом для надання свідчень; прочитати протокол допиту та подати заяву на зміни, доповнення та коментарі до цього протоколу, а також робити такі доповнення та коментарі особисто; подати заяву на забезпечення захисту чи безпеки у випадках, передбачених законом. Але свідок зобов'язаний: прийти за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду; дати свідчення під час досудового слідства та судового розгляду, дати правдиві свідчення; не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора процесуальної інформації, безпосередньо пов'язаної з сутністю кримінального провадження та процесуальними діями, які здійснюються (здійснюватимуться) в процесі провадження та які стали відомими свідку у зв'язку з виконанням ним своїх обов'язків [1].

З огляду на це, можна констатувати, що особливістю процесуального статусу свідка, яка відрізняє його від інших учасників кримінального провадження, зокрема потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, є наявність у нього статутного обов'язку надати справжнє неупереджене свідчення по суті провадження [11]. Проте зазначений обов'язок свідка держава зобов'язана реально забезпечити відповідними гарантіями його охорони та захисту.

Створення безпечних умов, які, з одного боку, спонукають свідка давати правдиві свідчення про обставини, що мають відношення до кримінального провадження, а з іншого – покликані забезпечити їх об'єктивну перевірку та оцінку для встановлення фактичності подій, повинні забезпечити законодавчі гарантії, які ґрунтуються на довірі до показань свідка. Крім того, зазначені гарантії покликати забезпечити незалежність та безпеку свідка [5, с. 49]. Тому до їх числа належить, насамперед, правовий статус свідка, імунітет свідка, гарантії правової допомоги свідку адвокатом, наявність юридичної відповідальності за вплив на свідка, гарантії безпеки свідка, заборона незаконного впливу на дачу показань свідком, процедурна форма допиту свідка щодо підтвердження автентичності його показань [15, с. 3]. Необхідно зазначити, що у п. 22 Рекомендацій РЄ (2005) 9 передбачається, що програми захисту свідків повинні бути закріплені в національному законодавстві та бути доступними для свідків та осіб, що співпрацюють із правосуддям і потребують захисту [4; 14]. Крім цього, зазначені рекомендації дають визначення окремих категорій осіб, які потребують захисту, а саме: “свідок” – це будь-яка особа, яка володіє інформацією, пов'язаною з кримінальним процесом, і хто подав та/або може дати свідчення (незалежно від статусу, прямого чи непрямого, усного або письмового доказу відповідно до національного законодавства), а також, хто не включений до визначення “особа, яка співпрацює з правосуддям”; “людина, яка співпрацює з правосуддям” – це будь-яка особа, яка несе кримінальну відповідальність за вчинення злочину або була засуджена за участь у злочинній групі або іншій злочинній організації будь-якого роду або за злочини, пов'язані з організованою злочинністю, але яка погоджується співпрацювати з органами кримінального правосуддя, зокрема, надаючи свідчення про злочинні угруповання чи організації, про будь-які злочини, пов'язані з організованою злочинністю, або про участь в інших тяжких злочинах [9, 10; 14, с. 122, 15, с. 4].

Безпосередній контакт свідка з суб'єктами, які ведуть процесуальні дії, зумовлює необхідність більш чіткого закріплення гарантій забезпечення його безпеки від їхнього можливого незаконного впливу (зокрема, гарантій від зловживання їхніми владними повноваженнями в процесі). Більше того, свідок перебуває під постійним натиском можливого настання кримінальної відповідальності за його відмову від надання показів, а також за надання ним завідомо неправдивих показів [1; 12, 13]. Тому вважаємо, що гарантії ст. 63 Конституції України, а також передбачена КПК України можливість свідка давати покази в присутності адвоката [1] деякою мірою нейтралізують такого роду негативний психологічний тиск на свідка.

Детальне дослідження нормативних документів ЄС щодо захисту свідків у кримінальних провадженнях дає нам можливість констатувати, що Рекомендація СЕ (97) 13 [4; 14] та Рекомендація СЕ (2005) 9 [4; 6] досить чітко врегульовують загальні принципи захисту свідків. Так, із позиції Комітету міністрів Ради Європи вважається неприпустимим будь-який факт, коли система кримінального правосуддя не може притягнути обвинувачених до суду та не одержує судового рішення через те, що свідки відмовляються давати свідчення правдиво і добровільно. Тому Комітет рекомендує кожній державі керуватися такими загальнознаними принципами: необхідно вжити законодавчих та практичних заходів для забезпечення добровільних показань та захисту свідків від будь-яких посягань; за акти залякування свідків та людей, близьких до них, треба карати як окреме кримінальне правопорушення або як невід'ємна частина злочину використання незаконних погроз; необхідно заохочувати свідків доповідати компетентним органам будь-яку інформацію, що стосується кримінальних злочинів, а потім давати свідчення в суді; працівники кримінального су-

дочинства повинні бути належно підготовлені для випадків, коли свідки вимагатимуть захисних заходів, а також керуватися відповідними нормативними документами; усі етапи процедур щодо прийняття, впровадження, модифікації та скасування захисних заходів повинні здійснюватись конфіденційно; несанкціоноване розголошення цієї інформації має бути криміналізованим; у впровадженні захисних заходів для свідків треба також враховувати необхідність забезпечення належного балансу між принципом захисту прав та очікувань жертв [4; 15, с. 5].

Вважаємо за необхідне визнати, що юридичний статус свідка визначається системою нормативно-регулюючих норм кримінального процесу щодо прав, обов'язків та обмежень відповідальності особи, яка виступає як свідок, для максимальної реалізації цієї особою суспільно значущої функції – реалізації завдань кримінального судочинства. Однак для реалізації цієї функції держава в певних випадках змушена (а ми вважаємо, що держава зобов'язана) брати на себе обов'язок захисту свідка.

Вже згадуваний Закон України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” визначає категорії осіб, яким надається гарантія безпеки під час кримінального судочинства, до яких належать: особа, яка повідомила про кримінальне правопорушення правоохоронним органом або іншою формою, брала участь або сприяла виявленню, запобіганню, припиненню або виявленню злочинів; потерпілий та його представник у кримінальному процесі, підозрюваний, відповідач, захисники та законні представники; цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники у провадженні про відшкодування шкоди, заподіяної злочинцем; представник юридичної особи, стосовно якої проводиться провадження; працівники органів пробації; свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, члени сім'ї та близькі родичі вищезазначених осіб [3; 5]. Однак, не зважаючи на те, що, відповідно до закону, свідок (а також члени його сім'ї) належить до переліку учасників кримінального провадження, яким повинно бути гарантоване право на захист, механізм такого захисту поки що відсутній.

Вважаємо за необхідне висловити згоду з науковою позицією, що на основі аналізу норм законодавства України заходи безпеки можна розподілити на: 1) правові – встановлення відповідальності за посягання на життя, здоров'я та майно фізичних осіб, захист та процесуальну відповідальність – дотримання процедури отримання інформації від обізнаних осіб; 2) соціально-економічні – надання можливості змінювати біографічні дані, місце проживання та місце роботи; 3) фізичні – забезпечення безпеки, технічного захисту житлового та офісного приміщень тощо [6, с. 7; 47]. Проте на практиці в Україні, не зважаючи на чинний закон, на жаль, реально не існує як такої системи захисту свідків, хіба що співробітники Національної поліції та СБУ за потреби забезпечують особисту охорону. Тому нагальною потребою для України залишається використання зарубіжного досвіду побудови системи захисту свідків.

Необхідно наголосити, що найбільш позитивним для створення системи (програми) захисту свідків є досвід США у вирішенні проблеми попередження кримінальних правопорушень через забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Так, в 60-х роках ХХ ст. у Сполучених Штатах Америки мала місце наполеглива боротьба держави проти американо-італійської мафії. Вперше свідком, який фактично став каталізатором виникнення відповідної програми в США, був Джозеф Валачі – учасник італо-американської мафії, який вирішив давати показання в суді. В обмін на детальні свідчення про внутрішню структуру мафії він отримав особистих охоронців на все життя, проживав в особливих умовах, був обмежений спілкуванням виключно через спеціально призначених осіб спеціальних служб [6, 7]. Таким чином, обов'язок давати показання в суді було підтримано відповідними гарантіями від держави. Цей випадок можна вважати першим, який заклав основні ідеї щодо системи інструментів та заходів, що надаються свідкам, продемонстрував здатність влади захищати добросовісних громадян, убезпечивши їх від можливого вчинення кримінальних правопорушень щодо них через забезпечення їхньої безпеки. Це

дозволило не тільки зміцнити довіру до уряду, але й забезпечило подальше викриття злочинних організацій та груп [14, с. 38; 15, с. 6].

Пізніше, з метою вдосконалення системи забезпечення захисту свідків, у 1970 році Конгрес США прийняв Закон про контроль за організованою злочинністю, який дав Генеральному прокурору США право розподіляти кошти на захист свідків, що знаходяться під загрозою викрадення [10]. Однак, відповідно до цього закону, захист надавався лише свідкам у справах, пов'язаних із організованою злочинністю, а в звичайних справах свідки та інші учасники судового розгляду не були захищені. Тобто були запроваджені критерії визначення категорій справ та осіб, які потребують захисту. Це було зроблено з метою уникнення зловживань та раціонального використання коштів держави та заходів. У цьому випадку ми можемо говорити про запровадження принципу пропорційності у застосуванні відповідних заходів до свідка, коли отримана від нього допомога співрозмірна сумі затрачених коштів [15, с. 7].

Необхідно наголосити, що можливість затримання особи, яка володіє інформацією, на яку поширюється презумпція відношення до кримінальної справи в США, закріплена на законодавчому рівні. Зокрема, в силу федерального законодавства співробітник правоохоронних органів має право звернутися до суду для отримання ордеру на затримання важливого свідка. Однак у суді в письмовій вимозі щодо затримання свідка, він зобов'язаний довести, що цей свідок має значну інформацію про кримінальну справу, і що в майбутньому буде виключена практична можливість забезпечити його присутність в суді [13]. Затримання свідка буде законним, якщо потреба отримати важливу інформацію про злочин, скоєний свідком, переважає за обсягами обмежень його прав та свобод під час затримання. Вважається, що рівень необхідності затримати для дачі важливого свідчення залежить від чотирьох чинників: 1) тяжкості злочину, щодо якого здійснюється кримінальне судочинство; 2) сутності та значення інформації, якою свідок напевне володіє; 3) рівня впевненості, що свідок може надати інформацію про злочин; 4) наявності або відсутності інших (непримусових) методів отримання інформації від важливого свідка [5; 8]. Таким чином, можна констатувати, що затримання свідків здійснюється у випадку необхідності дачі показань на особливо серйозні злочини, а тому є радше винятком, аніж правилом.

Важливість свідка визначається уповноваженою особою в контексті законності його затримання. Для цього уповноважена особа, відповідальна за затримання, повинна бути повністю впевнена, що свідок обов'язково надасть можливість: визначити виконавця; описати правопорушника; описати автомобіль злочинця; сказати, про що говорив чи що зробив злочинець; пояснити, як і коли вчинено злочин; пояснити послідовність подій; надавати імена інших свідків; вказати на наявність і розташування фізичних доказів [10].

З огляду на це, можна констатувати, що у Сполучених Штатах Америки свідок може бути затриманий лише в тому випадку, якщо правоохоронні органи впевнені у здатності свідка допомогти у кримінальному провадженні. Однак деякі вчені справедливо зауважують, що, хоча затримання свідків за певних обставин може бути законним, проте, не зважаючи на закріплення права на свободу та особисту недоторканність особи та заборону свавільного затримання на конституційному рівні, цей інститут кримінального процесуального права потрібно розглядати лише як крайній захід процесуального примусу, коли інші засоби досягнення завдань кримінального судочинства вичерпані або неможливі, а суспільні відносини, які були порушені, є суттєвими [11; 14, с. 21]. Необхідно наголосити, що зарубіжний досвід побудови системи безпеки та захисту свідків від можливих кримінальних правопорушень щодо них був би надзвичайно корисним для України для вирішення проблеми попередження кримінальних правопорушень через розроблення реального державного механізму забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, однак на сьогодні питання організації дієвої системи захисту свідків в Україні поки що не стоїть на порядку денному.

Висновки. Проведений аналіз вдосконалення інституту захисту свідків дає нам змогу стверджувати, що низка зарубіжних держав має оптимальний і багаторічний досвід вдосконалення цього інституту правової системи, який безсумнівно міг би бути позитивним і для України, особливо в цей нелегкий час. Сучасна ефективна система захисту, допомоги та підтримки окремих осіб в розвинутих державах світу спонукає цих осіб у зацікавленості добровільно взаємодіяти із правоохоронними органами, зокрема з мінімальним ризиком для себе та для рідних. Тому використання такого міжнародного досвіду було б неоціненним для нагальної необхідності вдосконалення інституту захисту свідків в Україні. На сучасному етапі в Україні, на жаль, не існує як такої системи захисту свідків, однак співробітники Національної поліції та СБУ за потреби забезпечують особисту охорону. Більше того, ще в перші роки незалежності України прийнятий закон, який стосується захисту свідків, проте він реально не діє, а тому є потреба оновлення та кардинальних змін. Вважаємо, що позитивним для України було б створення схожої за незалежністю до НАБУ служби із захисту свідків [15; с. 9]. Це допомогло б уникнути конкуренції серед правоохоронних відомств та повністю усунути існуючий на сьогодні брак довіри до них, а також закріпити життєвий державний механізм попередження кримінальних правопорушень через реальне забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Маємо надію, що, незважаючи на сьогоднішній непростий для України час, проблема охорони та захисту свідків, а також інших учасників кримінального провадження від можливих кримінальних правопорушень щодо них все ж таки стане “на часі”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi>.
2. Кримінальний кодекс України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Закон України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві”. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text>.
4. Макбрайд Дж. (2010). Європейська конвенція з прав людини та кримінальний процес / Дж. Макбрайд ; пер. Д. Шкрюба. К. : К.І.С. 576 с.
5. Бояров В. І. (1999). Про деякі проблеми захисту окремих учасників кримінального судочинства / В. І. Бояров, О. В. Рохненко. *Вісник Верховного Суду України*. № 5. С. 35–37.
6. Брусницын Л. В. (1996). Как обезопасить лиц, содействующих уголовному правосудию / Л. В. Брусницын. *Российская юстиция*. № 9. С. 48, 49.
7. Григорьев Ф. Г. (2006). Право свидетеля и других участников уголовного судопроизводства на обеспечение их безопасности. *Вестник Московского университета*. Серия 11 “Право”. № 3. С. 91–103.
8. Душейко Г. О. (2004). Проблеми правового забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві // *Вісник Запорізького юридичного інституту*. Запоріжжя. С. 209–218.
9. Весельський В. К. (1999). Питання захисту осіб, які мають інформацію про злочинну діяльність. *Право України*. № 7. С. 58–61.
10. Good practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime / United Nations Office on Drugs and Crime. New-York : UNITED NATIONS, 2008. 112 p.
11. Бараннік Р. В. (2002). Право особи на свободу від самовикриття, викриття членів її сім’ї чи близьких родичів у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя. 235 с.
12. Белькова О. В. (2005). Правовий статус свідка у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук. Х. 215 с.
13. Маринів В. І. (1998). Принцип недоторканості особи та його нормативний зміст // *Матеріали науково-практичної конференції “Теоретичні та практичні питання реалізації Конституції України: Проблеми, досвід, перспективи”*. (25 червня 1997 р., Київ) / упорядник Ю. М. Грошевий. Харків : Право. 212 с.
14. Бастрыкин А. И. (1986). Взаимодействие советского уголовно-процессуального и международного права. Л. : Издательство Ленинградского ун-та. 136 с.

15. Ортинський В. (2020). Захист свідка у кримінальному провадженні: досвід окремих держав та можливості його реалізації в Україні. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: *Юридичні науки*. Вип. 7. № 4(28). С. 1–8.

REFERENCES

1. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy* [Criminal Procedure Code of Ukraine]. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi>.
2. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy* [Criminal Code of Ukraine]. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. *Zakon Ukrainy “Pro zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi”* [Law of Ukraine “On ensuring the safety of persons participating in criminal proceedings”]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text>.
4. Makbraid, Dzh. (2010). *Yevropeiska konventsiiia z prav liudyny ta kryminalnyi protses* [The European Convention on Human Rights and Criminal Procedure] / Dzh. Makbraid ; per. D. Shkroba. K. : K.I.S. 576 p.
5. Boiarov, V. I. (1999). *Pro deiaki problemy zakhystu okremykh uchastnykiv kryminalnoho sudochynstva* [About some problems of the protection of individual participants in criminal proceedings] / V. I. Boiarov, O. V. Rokhnenko. *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy*. No. 5. P. 35–37.
6. Brusnytsyn, L. V. (1996). *Kak obezopasyt lyts, sodeistvuiushchykh uholovnomu pravosudiyiu* [How to protect persons who assist criminal justice] / L. V. Brusnytsyn. *Rosyyskaia yustytysia*. No 9. P. 48, 49.
7. Hryhorev, F. H. (2006). *Pravo svydetelia y druhykh uchastnykov uholovnoho sudoproyzvodstva na obespechenye ykh bezopasnosti* [The right of witnesses and other participants in criminal proceedings to ensure their safety]. *Vestnyk Moskovskoho unyversyteta*. Seriya 11 “Pravo”. No. 3. P. 91–103.
8. Dusheiko, H. O. (2004). *Problemy pravovoho zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi* [Problems of legal security of persons participating in criminal proceedings]. *Visnyk Zaporizkoho yurydychnoho instytutu*. Zaporizhzhia. P. 209–218.
9. Veselskyi, V. K. (1999). *Pytannia zakhystu osib, yaki maiut informatsiiu pro zlochynnu diialnist* [The issue of protection of persons who have information about criminal activity]. *Pravo Ukrainy*. No. 7. P. 58–61.
10. *Good practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime* [Good practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime] / United Nations Office on Drugs and Crime. New-York : UNITED NATIONS, 2008. 112 p
11. Barannik, R. V. (2002). *Pravo osoby na svobodu vid samovykryttia, vykryttia chleniv yii simi chy blyzkykh rodychiv u kryminalnomu protsesi Ukrainy* [A person’s right to freedom from self-incrimination, exposure of his family members or close relatives in the criminal process of Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. Nauk. Zaporizhzhia. 235 p.
12. Belkova, O. V. (2005). *Pravovyi status svidka u kryminalnomu protsesi Ukrainy* [Legal status of a witness in the criminal process of Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. nauk. Kh. 215 p.
13. Maryniv, V. I. (1998). *Pryntsyp nedotorkanosti osoby ta yoho normatyvnyi zmist*. *Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii “Teoretychni ta praktychni pytannia realizatsii Konstytutsii Ukrainy: Problemy, dosvid, perspektyvy”*. [The principle of inviolability of the person and its normative content. Materials of the scientific and practical conference “Theoretical and practical issues of implementation of the Constitution of Ukraine: Problems, experience, prospects”] (25 chervnia 1997 r., Kyiv) / Uporiadnyk Yu. M. Hroshevyi. Kharkiv : Pravo. 212 p.
14. Bastrykyn, A. Y. (1986). *Vzaymodeistvye sovetskoho uholovno-protsessualnoho y mezhdunarodnoho prava* [Interaction of Soviet criminal procedural and international law]. L. : Yzdatelstvo Lenynhradskoho un-ta. 136 p.
15. Ortynskyi, V. (2020). *Zakhyst svidka u kryminalnomu provadzhenni: dosvid okremykh derzhav ta mozhyvosti yoho realizatsii v Ukraini* [Witness protection in criminal proceedings: the experience of individual states and the possibilities of its implementation in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhniky”*. Seriiia : Yurydychni nauky. Vyp. 7. No. 4. (28). P. 1–8.

Дата надходження: 17.08.2022 р.

Volodymyr Ortynsky

Lviv Polytechnic National University,
Director of the Educational and Scientific Institute of Law,
psychology and innovative education,
Doctor of Law, Professor,
Honored Lawyer of Ukraine
ORCID : 0000-0001-9041-6330

Mykhailo Huzela

Lviv Polytechnic National University,
Ph. D., Assoc. Prof.
Department of Criminal Law and Procedure
Institute of Jurisprudence and Psychology
ORCID : 0000-0002-2254-6990

**THE PROBLEM OF PREVENTION OF CRIMINAL OFFENSES REGARDING A WITNESS
AS A PARTICIPANT IN CRIMINAL PROCEEDINGS: THE EXPERIENCE OF INDIVIDUAL STATES
AND ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE**

The article is devoted to the problem of preventing criminal offenses against a witness as a participant in criminal proceedings in the context of ensuring his safety in criminal proceedings, thus, based on the study of the experience of certain foreign countries in solving a larger problem in criminal proceedings, it was established that the key feature of the procedural status of a witness, which distinguishes him from other participants in criminal proceedings, in particular the victim, suspect, accused, there is a statutory obligation to provide independent, impartial testimony on the merits of the criminal proceedings. However, this duty of the state witness must be confirmed by appropriate guarantees of his safety.

In order to determine the essence of the witness as a subject of criminal proceedings and as a carrier of evidentiary information in criminal proceedings, a theoretical analysis of the scientific positions of individual scientists regarding the purpose and basis of witness protection and security is carried out, as well as the norms of criminal and criminal procedural legislation in force in Ukraine are analyzed, which fasten norms for ensuring protection and security of testimony as a participant in criminal proceedings. Separately, the analysis of positive experience for Ukraine of some foreign states in building systems of protection and ensuring the safety of witnesses to prevent criminal offenses against him as a participant in criminal proceedings is given.

The use of international experience is invaluable for the urgent need to improve the institution of witness immunity and its protection in Ukraine. However, at the moment, there is no witness protection system in Ukraine as such, except that employees of the national police and SBU provide personal protection when necessary. Also, back in 1993, a law protecting witnesses was adopted, but it does not really work and is already hopelessly out of date, it should either be updated or replaced with a new one. A proposal was made about the need to create a witness protection service of NABU in Ukraine, similar in terms of independence, which helped to avoid competition among law enforcement agencies.

Key words: witness, witness safety, witness safety, prevention of criminal offenses against witnesses in criminal proceedings.